Vlaanderen
is diervriendelijk

Huisdierwijzer Tanganyika cichliden

Cichlidae

DEPARTEMENT
OMGEVING

vlaanderen.be/huisdierinfo

INHOUD

1 Overzicht 3
2 Natuurlijk gedrag en behoeften 4
3 Huisvesting en verzorging 5
3.1 Huisvesting 5
3.1.1 Gezelschap 5
3.1.2 Water 5
3.1.3 Bodembedekking en inrichting 6
3.1.4 Verwarming 6
3.1.5 Filter 6
3.1.6 Belichting 7
3.2 Voeding 7
3.3 Verzorging 7
4 Gedrag en omgang met het dier 8
5 Gezondheid 8
5.1 Voortplanting en bijhorend gedrag 8
5.2 Meest voorkomende gezondheidsproblemen 9
6 Aankoop of adoptie 10
7 Kosten 11

1 OVERZICHT

Voer
Afhankelijk van de soort ben ik herbivoor, carnivoor of omnivoor. Zoek op wat ik eet voor je me aankoopt.

Water
In het Tanganyika meer waar ik vandaan kom, is het water meestal hard en heeft een eerder basische pH. Ik heb dus graag basisch hard water in mijn aquarium.

Drie types
Er zijn drie types Tanganyika cichliden: substraat- en holenbroeders, muilbroeders en slakkenhuiscichliden.

Gezondheid
Let op of ik mij goed voel, raadpleeg bij problemen een vissendierenarts.

Voortplanting
Ik kan me erg snel vermenigvuldigen. Let op dat ik niet zorg voor overbevolking in het aquarium.

Broedzorg
Ik heb een uitgesproken broedzorg en verdedig mijn legsel en territorium.

Gezelschap
Afhankelijk van de soort leef ik in koppels, harems of groepen. Ik kan een aquarium delen met soorten die andere plaatsen in het aquarium verkiezen.

Aquarium
Ik heb een ruim tropisch zoetwateraquarium nodig met een goede filter en verwarming.

2 NATUURLIJK GEDRAG EN BEHOEFTEN

Tanganyika cichliden zijn zoetwatervissen die behoren tot de cichliden. De vissen leven in natuurlijke omstandigheden in het Tanganyika-meer, dat is het op twee na grootste meer ter wereld dat 676 km lang en 50 km breed is. De temperaturen in het Tanganyika-meer liggen tussen 23 en 26 °C, het zijn dus tropische vissen. In het meer is veel kalkafzetting, het water is er meestal hard en heeft een hoge pH, tussen de 7,5 en 8,5. Langs de randen bestaat het meer uit rotsen waardoor veel schuilplaatsen ontstaan, verder is de bodem van zand en groeien er weinig planten. In het meer komen meer dan 250 soorten cichliden voor en zo'n 75 andere vissoorten. Er wordt veel onderzoek gedaan naar hoe er zoveel vissensoorten zijn kunnen ontstaan.

De cichliden in het Tanganyika-meer komen voor in diverse kleuren en types:

- De **substraat- of holenbroeders** (o.a. *Juliodochromis sp.*) verblijven vaak tussen de rotsen langs de oevers van het meer.
- De **slakkenhuiscichliden**, (*Lamprologus-soorten zoals Lamprologus multifasciatus en Lamprologus ocellatus)* broeden in slakkenhuizen en graven die soms in het zand in.
- De **muilbroeders** verblijven meestal bij zandbodems of in open water, sommige soorten leven ook tussen de rotsen langs de oevers. Typische open water Tanganyika cichliden zijn de *Cyprichromis*-soorten, zoals de 10 cm grote *Cyprichromis leptosoma.*

Bij de meeste soorten is het mannelijke dier iets groter dan het vrouwelijke. De grootte van de vissen verschilt per soort. Je hebt Tanganyika cichliden van enkele centimeters tot 30 cm groot. Ook komen ze voor in alle kleuren, van een goudachtige zandkleur tot felgeel en blauw.

Tanganyika cichliden zijn ofwel carnivoren (vleeseters), herbivoren (planteneters) of omnivoren (alleseters). De herbivorensoorten eten in de natuur vooral algen van stenen of zwevende algendelen in het open water. Afhankelijk van de soort kunnen de vissen tot wel 15 jaar oud worden, over het algemeen worden kleinere soorten minder oud.

Indeling in het dierenrijk

Rijk	***Animalia* (dieren)**
Stam	*Chordata* (chordadieren)
Klasse	*Actinopterygii* (straalvinnigen)
Orde	*Cichliformes* (cichlide-achtigen)
Familie	*Cichlidae* (cichliden)

3 HUISVESTING EN VERZORGING

3.1 HUISVESTING

Tanganyika cichliden komen in hele diverse maten en kleuren voor, zodat er voor elke liefhebber en aquariumgrootte wel een passende soort bestaat. Afhankelijk van de volwassen grootte van de vis en het aantal dieren moet je de aquariumgrootte aanpassen. Een vuistregel is dat de lengte van het aquarium minimaal tien keer de lengte van de grootste volwassen vis in het aquarium moet zijn. Een cichlidensoort die 10 cm groot wordt, moet dus een **zoetwateraquarium** van tenminste 100 x 40 x 40 cm (lengte x breedte x hoogte) hebben.

3.1.1 Gezelschap

Afhankelijk van de soort, hou je een koppel, een groep of een harem (één mannelijk dier met meerdere vrouwelijke dieren). Bij groepen moeten er over het algemeen meer vrouwtjes dan mannetjes zijn om agressie te voorkomen. Als je een zeer groot aquarium hebt, kan je soms meer dan één koppel houden als ze elk hun eigen territorium kunnen afbakenen. **Soorten die verschillende delen van het aquarium gebruiken, kunnen over het algemeen goed samengehouden worden**. Denk bijvoorbeeld aan bodembewonende soorten met soorten uit de middelste en bovenste waterlagen, of rotsbewoners en soorten uit open water als je een groot genoeg aquarium hebt om beide biotopen na te bootsen. Pas wel op: bepaalde soorten kunnen kleinere vissen als prooi zien. Bijvoorbeeld *Cyphotilapia frontosa* en *Altolamprologus*-soorten staan hiervoor bekend.

Om problemen te voorkomen, zorg je voor geschikt gezelschap en een goed ingericht, ruim aquarium. Tanganyika cichliden planten zich gemakkelijk voort in aquaria. Voorkom overbevolking, bijvoorbeeld door op voorhand een nieuwe accommodatie voor de jongen te voorzien. Zet de aangekochte (jonge) dieren bij elkaar en voeg later geen nieuwe vissen toe. Het toevoegen van nieuwe vissen zorgt dikwijls voor extra agressie.

3.1.2 Water

Alle Tanganyika cichliden hebben matig hard tot hard water nodig met een basische pH (7,5 tot 9). Ze verdragen geen zuur water. Controleer het leidingwater en corrigeer eventueel de waterwaarden door een waterverbeteraar toe te voegen. Die kan je kopen in de aquariumspeciaalzaak.

Een regelmatig onderhoud en een goed werkende filter houden de waterkwaliteit optimaal. Schommelingen in de waterwaarden bezorgen de vissen veel stress. Vermijd dat zoveel mogelijk. Voeg daarom de waterverbeteraar eerst in een emmer bij het water waarmee je gaat verversen, en laat dit een dag staan. De chemische reactie gebeurt in de emmer. Daarna voeg je tijdens de waterverversing gelijkmatig het water met de verbeterde samenstelling toe.

3.1.3 Bodembedekking en inrichting

Als bodembedekking is **zand** een goede keuze, veel soorten graven er immers in op zoek naar eten of begraven er hun slakkenhuisje in. Spoel het zand grondig tot het spoelwater helder is alvorens het te gebruiken.

Kies bij voorkeur één type cichlide om daarvoor het aquarium goed in te richten, bijvoorbeeld enkel soorten die van rotsen houden of enkel soorten die van open water houden. Enkel bij zeer grote aquaria kan je beide biotopen combineren.

De Tanganyika cichliden die in open water leven, hou je in een sober ingericht aquarium met veel open zwemruimte. De soorten die langs de oevers van het Tanganyika-meer leven, hebben behoefte aan een berg of wand van opeengestapelde rotsen die tot (boven) het wateroppervlak reiken. Zorg voor veel holtes, tunnels en schuilplekken tussen de rotsen. Zorg dat de stenen niet kunnen omvallen als de vissen de rotsen ondergraven. Plaats rotsen op de bodem op een manier dat ze niet kunnen vallen of dat het glas kan breken. Lijm ze eventueel vast met een niet-giftige-aquariumkit en lijm ze ook aan elkaar. Voor algenetende soorten hebben eerder gladde stenen de voorkeur, omdat ze die makkelijk kunnen afgrazen. Denk eraan dat er veel gewicht in het aquarium komt, dus zorg voor een even oppervlak en leg eventueel een speciale beschermlaag onder het aquarium om breuken in de bodemplaat te vermijden. Je kan ook in het aquarium eerst een laag piepschuim op de bodem leggen en daarop de stenen. Maak het piepschuim iets kleiner dan het bodemoppervlak, zodat er bodemzand tussen de randen en het raam komt en je het niet ziet liggen.

De **slakkenhuis-cichliden** (*Lamprologus ocellatus, Lamprologus multifasciatus…)* **moeten meerdere slakkenhuizen ter beschikking hebben** om ze eventueel in te graven. Huisjes van wijngaardslakken zijn prima geschikt. Verdeel ze over de bodem en voorzie er minstens één per dier. De vissen graven de huisjes zelf in.

Gebruik geen (kien)hout, dit maakt het water zuur en dat hebben deze vissen juist niet nodig. Indien gewenst, kan je wel grote planten zoals Java varen, *Anubias*, of *Valisneria* gebruiken.

3.1.4 Verwarming

Tanganyika cichliden zijn tropische vissen en hebben daarom een watertemperatuur nodig tussen **23 en 27 °C**. Om de temperatuur stabiel te houden gebruik je een thermostaat. Kies een thermostaat die qua vermogen past bij het watervolume in het aquarium. Met een thermometer kan je de temperatuur nauwkeurig controleren. Zet de verwarming uit tijdens werkzaamheden in het aquarium, want anders kan die kapotgaan of verbranden.

3.1.5 Filter

De grotere soorten eten graag veel, waardoor ze het water sterk vervuilen. Een **regelmatig onderhoud en goed werkende filter** houden de waterkwaliteit optimaal. De grootte van de filter hangt af van het aantal vissen in je aquarium. Vraag hiervoor advies in de aquariumspeciaalzaak of aan ervaren aquaristen. Tanganyika cichliden hebben weinig stroming nodig. Een lichte waterstroming aan de filteruitgang is voldoende, harde waterstroming is ongewenst.

Ook met een filter moet je geregeld een deel van het water verversen. Onzichtbare afvalstoffen stapelen zich namelijk geleidelijk op in het water. Door wekelijks 1/5de van de aquariuminhoud te vervangen, kan je plotselinge schommelingen in de waterkwaliteit vermijden. Vervang de filterwatten wanneer ze vuil zijn of dicht slibben.

3.1.6 Belichting

Een **matige belichting** is voldoende voor de vissen. Wil je extra algen laten groeien voor de vissen, dan is extra licht aanbevolen. Zet het aquarium niet in direct zonlicht, maar wat ochtendzon kan ook de algengroei bevorderen. Zorg in het aquarium altijd voor plekken met schaduw en schuilmogelijkheden.

Voorzie een normaal dag-en-nachtritme met 10 tot 12 uren licht. Dit kan geregeld worden door een tijdschakelaar op de lampen aan te sluiten.

3.2 VOEDING

Afhankelijk van de soort zijn Tanganyika cichliden carnivoren (vleeseters), herbivoren (planteneters) of omnivoren (alleseters). Het is verstandig je te verdiepen in wat jouw soort graag eet. Voer de plantenetende soorten regelmatig bij met algentabletten. Voor de carnivore soorten is het aangeraden regelmatig levend voer te geven, zoals watervlooien en muggenlarven.Er is speciaal voer beschikbaar voor de verschillende soorten Tanganyika cichliden en zowel diepvriesvoer als vlokvoer kan aangeboden worden. Let wel op: droogvoer verliest na opening en na verloop van tijd zijn vitamines. Gebruik daarom liever een klein potje dat vlug leeg is en let op de houdbaarheidsdatum.

Variatie in de voeding is belangrijk voor een goede gezondheid. Wissel daarom geregeld af tussen verschillende soorten voer. Geef drie of meer keren per dag een kleine hoeveelheid. Voer slechts zoveel als de vissen in enkele minuten opeten. Restjes van het voer vervuilen het water sterk en te veel voer maakt de vissen te vet. Sterke vissen in goede conditie mogen gerust eens een voermoment overslaan, of een dagje vasten. Als de vissen echter de neiging hebben om te bijten naar andere vissen, dan doe je dat beter niet. Honger kan dit gedrag erger maken.

3.3 VERZORGING

Dagelijks

- Controleer de temperatuur en filterwerking
- Voer de vissen enkele keren per dag een kleine portie
- Bekijk of ze hun normale gedrag vertonen

Minstens één keer per week

- Controleer de waterwaarden
- Hevel ongeveer 1/5de van het water af, samen met plantenresten en vuil. Voeg nadien nieuw water toe dat dezelfde temperatuur heeft als het aquariumwater
- Vervang de vuile filterwatten

Maandelijks of indien nodig

- Als de filter vuil is, spoel je het filtermateriaal uit. Doe dit tijdens een waterverversing met oud aquariumwater van dezelfde temperatuur. Zo blijven de goede bacteriën in het filtermateriaal aanwezig

(Half)jaarlijks

- Na 6 tot 12 maanden moet je de lampen vervangen. Ze geven dan minder licht of ze gaan stuk

4 GEDRAG EN OMGANG MET HET DIER

Tanganyika cichliden zijn bijzondere vissen met interessant sociaal gedrag. Ze zijn vooral geschikt voor een ervaren aquariumhouder. De vissen ogen het mooist in een zeer ruim aquarium dat speciaal voor hen is opgezet. Kies niet voor deze vissen als je houdt van rijkelijk beplante aquaria, wel als je het graag sober houdt of graag rotswanden ziet, vergelijkbaar met zeewater rifaquaria.

Gebruik een vangklok of een net als je de vissen wil vangen. Zet eerst een bak of transportzak klaar en vul deze half met water uit het aquarium. Vang de vissen rustig en breng ze meteen over in de bak of zak. Hou de tijd uit het water zo kort mogelijk zodat de vissen niet te veel stress krijgen. Sluit de bak of zak en zorg dat die half gevuld is met water en half met lucht. Pak het geheel in met isolatiemateriaal zoals bubbelfolie en eventueel krantenpapier. Zo blijft het water op temperatuur en in het donker blijven de vissen rustiger. Transporteer de vissen voorzichtig zodat ze niet te veel heen en weer klotsen.

5 GEZONDHEID

5.1 VOORTPLANTING EN BIJHOREND GEDRAG

De meeste Tanganyika cichliden planten zich redelijk gemakkelijk voort. Zolang de omstandigheden in het aquarium goed zijn en je een koppel volwassen vissen hebt, kunnen ze paren. Het is verstandig om een koppel samen te stellen uit verschillende ouderdieren. Als je twee vissen bij eenzelfde dierenwinkel koopt op hetzelfde tijdstip is er immers een grote kans dat je een broer en zus koopt. Het paargedrag is te herkennen aan langs elkaar vleien, zich showen door de vinnen uit te zetten en langs elkaar draaien.

Tanganyika cichliden hebben drie verschillende broedzorgvormen, namelijk muilbroeders, holenbroeders en vrijbroeders. Ook kennen ze diverse familiestructuren, van man-vrouw, tot harem (één man met meerdere vrouwen) en zelfs hele families. Soms is het zo dat de mannelijke dieren een territorium vormen en de vrouwelijke dieren zich vrij door het aquarium bewegen, en ook zijn er soorten waarbij de vrouwelijke dieren onderling voor elkaars kroost zorgen. Bijzonder aan de muilbroeders is dat ze de jongen in de bek nemen als er gevaar dreigt. De holenbroeders hebben vaak een hol tussen de rotsen (of in een slakkenhuis) en beschermen het territorium hierrond tegen andere vissen.

Bekijk per soort specifiek welke behoeften ze hebben ten aanzien van de voortplanting. Het kan zijn dat ze liever een gat tussen de rotsen als hol hebben, of juist een smalle spleet. Ongeveer 3 à 6 dagen na het uitkomen beginnen de jonge larven langs de uitgang van het hol te zwemmen, dit is ook de tijd dat je ze bij moet gaan voeren met klein levend voedsel zoals artemia.

Het aantal jongen dat overblijft in een aquarium met meerdere Tanganyika cichliden varieert. Meestal komen 10 tot 50 dieren uit het ei. Van die dieren blijft slechts een klein deel in leven nadat de ouderzorg afneemt. Vanwege de sterke territoriumdrift is er vaak geen ruimte voor de jongen in een aquarium. Ze worden de dood ingejaagd of opgegeten door soortgenoten. Als je wilt kweken, is het dus belangrijk om de jongen er op tijd uit te halen. Je kan de jonge dieren in een kweekbak onderbrengen en voeren met fijn levend voer zoals artemia en later watervlooien.

5.2 MEEST VOORKOMENDE GEZONDHEIDSPROBLEMEN

Vissen die ziek zijn, hangen vaak stil, knijpen de vinnen dicht, happen naar lucht en/of bewegen abnormaal. De vinnen van gezonde vissen moeten mooi openstaan en egaal ogen.

Als de vissen zich abnormaal gedragen, controleer dan altijd eerst de waterkwaliteit, de filtering en de temperatuur van het aquarium. Als de vissen naar lucht happen of hoog in het aquarium bij het wateroppervlak hangen, dan is er zeker iets mis. De meest voorkomende problemen zijn:

- **Nitraatvergiftiging**
  Symptomen: diepe kleuren en snelle of zware kieuwbewegingen.
  Ververs direct 1/3de van het water met water met dezelfde temperatuur. Doe dat nog eens enkele uren later. Controleer onmiddellijk de filterwerking en kijk of er geen rottend afval in het aquarium ligt. Let op, vergiftiging is ook mogelijk door te hoge nitriet- of ammoniumconcentraties.
- **Foutieve pH-waarde**
  Symptomen: De vissen schieten door de bak of zijn compleet apathisch.
  Ververs onmiddellijk 1/3de van het water met water met dezelfde temperatuur. Herhaal dit na enkele uren. Zoek de oorzaak van de pH-verandering.

Niet alleen afwijkende waterwaarden, maar ook tal van kiemen en parasieten kunnen ziektes veroorzaken. Raadpleeg een gespecialiseerde dierenarts voor vissen. Als de vissen uitzichtloos ziek zijn en lijden, dan kies je beter voor euthanasie. Let op als je medicatie geeft: verwijder altijd eerst de actieve kool uit de filter want anders haalt die de medicatie uit het water. Na een medicijnenkuur ververs je een deel van het water en filter je over actieve kool om de laatste restjes medicatie te verwijderen. Hou er rekening mee dat sommige medicijnen dodelijk zijn voor garnalen of kreeften.

De meest voorkomende ziektes en aandoeningen zijn:

- **Witte stip**
  Symptomen: De vis heeft letterlijk witte stippen op de schubben en vinnen. Vaak zijn is hij lusteloos of eet weinig.
  Vaak zijn slechte leefomstandigheden de oorzaak van een uitbraak. Verbeter de waterkwaliteit en behandel met geschikte medicatie volgens het advies van je dierenarts.
- **Buikwaterzucht**
  Symptomen: dikke buik, schubben staan open (zoals een dennenappel), uitpuilende ogen.
  Vaak is dit een symptoom van een andere infectie die de nieren aantast. Behandel met geschikte medicijnen volgens advies van je dierenarts of dood de vis als de ziekte al te ver gevorderd is
- **Vinrot**
  Symptomen: De randen van de vinnen vervallen, ze hebben vaak witte randen. De vinnen worden steeds korter. Controleer of er geen andere vissen aan de vinnen bijten.
  Vaak is dit een gevolg van een te lage watertemperatuur. Verhoog de temperatuur en behandel met geschikte medicijnen volgens het advies van je dierenarts.
- **Vistuberculose, Vis-TBC, VisMycobacterium of VisMB**
  Symptomen: wonden die niet genezen, een opgeblazen vis, afstaande schubben, builen over het hele lichaam, regelmatige sterfte van een vis terwijl de omstandigheden goed zijn.
  Laat de diagnose stellen door een dierenarts. Vistuberculose kan niet afdoend behandeld worden. Het beste is de vis op een snelle manier uit zijn lijden te verlossen. Vis-TBC kan een chronisch probleem vormen eens je het in je aquarium hebt. Het is bijna niet weg te krijgen zonder het aquarium volledig leeg te halen en opnieuw te beginnen. Vaak is de beste oplossing om de omstandigheden optimaal te houden, zodat de overblijvende vissen voldoende weerstand kunnen bieden. Ze kunnen dan nog lange tijd gezond blijven.

- **Gasvorming**
  Symptomen: de vis zwemt moeilijk en drijft steeds boven.
  Als de vissen gulzig eten, kunnen ze te veel lucht opnemen, wat gasophoping in de darmen geeft. Na een aantal uur is de lucht verdwenen en kunnen ze weer gewoon zwemmen. Geef het voer net onder het wateroppervlak, zodat de kans kleiner is dat de vissen lucht happen.

6 AANKOOP OF ADOPTIE

Tanganyika cichliden zijn eerder geschikt voor een ervaren aquariumhouder of gemotiveerde beginner. Begin met makkelijke soorten. Voor je Tanganyika cichliden koopt, moet je over een aantal punten nadenken:

- Heb je een geschikt aquarium voor de soort die je wil houden?
- Heb je voldoende kennis van aquariumtechniek om de juiste waterwaarden te verkrijgen?
- Zijn eventuele medebewoners in het aquarium compatibel met deze soort?
- Kan er iemand de vissen verzorgen als je op vakantie bent?
- Kan je, afhankelijk van de soort, 3 tot 15 jaar voor de vissen zorgen?
- Weet je hoe je een aquarium moet onderhouden?
- Wil je 25 euro per maand betalen voor elektriciteit, water en visvoer?

Alvorens vissen te gaan kopen moet het aquarium opgestart zijn. De filter heeft tijd nodig om goed te gaan werken. Start je aquarium minstens enkele weken op **voordat** je vissen gaat kopen.

De meest populaire soorten zijn verkrijgbaar in aquariumspeciaalzaken, vaak wel op bestelling. Wil je speciale soorten vissen om mee te kweken, koop dan vissen aan via een aquariumclub of vereniging van liefhebbers. Koop alleen vissen die er gezond uitzien, met gladde vinnen, een heldere glans en blinkende ogen. Koop alleen vissen als je zeker weet hoe je ze moet verzorgen en dat ze in je aquarium passen. Als je bij een handelszaak koopt dan is de consumentenwetgeving van toepassing en heb je een wettelijke garantie op de gezondheid van de dieren.

Kies geen wildvangdieren en vraag dus na of de dieren in gevangenschap gekweekt zijn. Geïmporteerde (wildvang)dieren hebben veel stress en mogelijk ziektes, en gekweekte dieren zijn ook beter aangepast aan het houden in een aquarium. Bovendien gaat de voorkeur uit naar dieren die in gevangenschap gekweekt zijn zodat de wilde populaties zo min mogelijk aangetast worden. Sinds 1 januari 2025 is het verboden om dieren te houden die in het wild gevangen werden.

Wees kritisch en durf vragen te stellen. Als koper ben je verantwoordelijk voor een goede keuze. Koop geen zwakke of zieke dieren, want zo hou je foutieve handel in stand. Let goed op of de dieren geen verwondingen of vervormingen hebben. Als je verwaarloosde dieren opmerkt, dan kan je dit melden bij de Dierenwelzijn Vlaanderen via het Meldpunt verwaarloosde of mishandelde dieren.

Lees alles over de aankoop het transport en de introductie van nieuwe vissen in het aquarium.

7 KOSTEN

Kleine Tanganyika cichliden koop je vanaf 3 euro per vis. Grotere vissen of speciale kleuren kosten 10 tot 75 euro per vis.

De maandelijkse kosten bedragen ongeveer 25 euro, inclusief het voer, de hogere water- en elektriciteitsrekening.

De aankoop van het aquarium en het toebehoren is een eenmalige investering.

Richtprijzen voor de aankoop van een zoetwateraquarium met toebehoren

Lengte van het aquarium	Kostprijs
40 cm	Vanaf 45 euro
60 cm	Vanaf 100 euro
80 cm	Vanaf 200 euro
100 cm	Vanaf 275 euro
120 cm	Vanaf 375 euro
150 cm	Vanaf 700 euro

Postadres
Koning Albert II-laan 15 bus 548
1210 Brussel
vlaanderen.be/dierenwelzijn